

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Ірина КОВТУН
(підпис) (ініціали, прізвище)

22 жовтня 2020 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

Розробник навчально-методичних рекомендацій:

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

_____ Олена ГАЛУС
«25» серпня 2020 року

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового права
26 серпня 2020 року, протокол № 1.

В.о. завідувача кафедри _____ Ігор САМСІН
26 серпня 2020 року

Декан юридичного факультету _____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ
26 серпня 2020 року

Погоджено методичною радою університету
22 жовтня 2020 року, протокол № 2.

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН
22 жовтня 2020 року

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		4
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	4
	1.2.	Лекції	5
	1.3.	Семінарські заняття	7
	1.4.	Самостійна робота студентів	13
	1.5.	Індивідуальні завдання	17
	1.6.	Підсумковий контроль	22
2.	Схема нарахування балів		24
3.	Рекомендовані джерела		25
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		35

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Муніципальне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
2.	Загальна характеристика місцевого самоврядування	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
3.	Система місцевого самоврядування в Україні	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
4.	Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
5.	Правове регулювання основних форм участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
6.	Правовий статус сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної в місті ради, старост	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
7.	Правовий статус місцевих рад	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
8.	Правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних в місті рад	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
9.	Правовий статус депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8

10.	Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування в Україні	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
	Усього годин	90	20	20	-	-	50	90	10	2	-	-	78

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Муніципальне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна	2	1
1.1.	Поняття, предмет та методи муніципального права.		
1.2.	Система муніципального права: муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути. Класифікація муніципально-правових норм.		
1.3.	Муніципально-правові відносини.		
1.4.	Джерела муніципального права: поняття, види та класифікація. Поняття та види муніципально-правових актів.		
1.5.	Муніципально-правовий договір.		
1.6.	Поняття та види муніципального процесу.		
1.7.	Муніципальне право як наука та навчальна дисципліна.		
2.	Загальна характеристика місцевого самоврядування	2	1
2.1.	Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні та світі.		
2.2.	Поняття та сутність місцевого самоврядування.		
2.3.	Принципи місцевого самоврядування України: поняття, види, правове закріплення.		
2.4.	Гарантії місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб.		
2.5.	Поняття та види відповідальності у муніципальному праві.		
3.	Система місцевого самоврядування в Україні	2	1
3.1.	Система місцевого самоврядування: поняття та структура.		
3.2.	Система органів та посадових осіб місцевого самоврядування.		
3.3.	Місце та роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування.		
3.4.	Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.		
4.	Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні	2	1
4.1.	Поняття, ознаки та види територіальних громад.		
4.2.	Функції та повноваження територіальних громад.		
4.3.	Форми участі територіальних громад у місцевому самоврядуванні.		
4.4.	Правовий статус об'єднаної територіальної громади.		

4.5.	Статут територіальної громади як основний акт локальної нормотворчості: поняття, порядок прийняття та правові наслідки.		
5.	Правове регулювання основних форм участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування	2	1
5.1.	Основні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.		
5.2.	Поняття місцевого референдуму та процедура проведення.		
5.3.	Поняття, види та правове регулювання місцевих виборів.		
5.4.	Організація і проведення загальних зборів громадян за місцем проживання.		
5.5.	Місцеві ініціативи та громадські слухання: процедурні аспекти реалізації.		
6.	Правовий статус сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної в місті ради, старост	2	1
6.1.	Правовий статус сільських, селищних, міських голів: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.		
6.2.	Правовий статус голів районної, обласної, районної у місті ради: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.		
6.3.	Правовий статус голів міст Києва і Севастополя: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.		
6.4.	Правовий статус старости.		
6.5.	Акти локальної нормотворчості сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної у місті ради: поняття, види, правові наслідки.		
7.	Правовий статус місцевих рад	2	1
7.1.	Правовий статус сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.		
7.2.	Обласні, районні та районні у містах ради: поняття, порядок формування, функції та повноваження.		
7.3.	Організаційно-правові форми роботи місцевих рад.		
7.4.	Порядок дострокового припинення повноважень місцевої ради.		
7.5.	Правове регулювання нормотворчої діяльності сільських, селищних, міських, районних, обласних, районних у містах рад: поняття, види та правові наслідки.		
8.	Правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних в місті рад	2	1
8.1.	Правовий статус виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.		
8.2.	Система виконавчих органів місцевих рад: порядок формування, основні функції та повноваження, організація роботи.		
8.3.	Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами державної влади (районною та обласною державними адміністраціями та територіальними органами центральних органів виконавчої влади.		
8.4.	Акти виконавчих органів місцевого самоврядування: поняття, види, правові наслідки.		
9.	Правовий статус депутатів місцевих рад та посадових осіб	2	1

	місцевого самоврядування		
9.1.	Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні.		
9.2.	Організаційно-правові форми здійснення функцій та повноважень депутатів місцевих рад.		
9.3.	Поняття та види гарантій діяльності депутатів місцевих рад.		
9.4.	Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування.		
9.5.	Муніципальна служба: поняття та основні засади правового регулювання.		
10.	Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування в Україні	2	1
10.1.	Поняття та об'єкти комунальної власності. Порядок передачі об'єктів права державної та комунальної власності.		
10.2.	Оренда комунального майна. Фінанси місцевих органів влади структурні елементи та функції. Проблеми розмежування земель державної та комунальної власності.		
10.3.	Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів.		
10.4.	Місцеві податки і збори. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.		
	Усього	20	10

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Муніципальне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття, предмет та методи муніципального права.
- 1.2. Система муніципального права: муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути. Класифікація муніципально-правових норм.
- 1.3. Муніципально-правові відносини.
- 1.4. Джерела муніципального права: поняття, види та класифікація. Поняття та види муніципально-правових актів. Муніципально-правовий договір.
- 1.5. Поняття та види муніципального процесу.
- 1.6. Муніципальне право як наука та навчальна дисципліна.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : муніципальне право як галузь права; предмет муніципального права; метод муніципального права; джерела муніципального права; муніципально-правові відносини; інститут права; норма права; суб'єкти, об'єкти муніципального права; муніципально-правовий акт, муніципально-правовий договір, муніципальний процес, муніципальне право як наука права; функції науки муніципального права; муніципальне право як навчальна дисципліна.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- джерела муніципального права України та проблеми їх вдосконалення;
- поняття та види муніципально-правових актів;
- поняття муніципального процесу.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Загальна характеристика місцевого самоврядування

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні та світі.
- 2.2. Поняття та сутність місцевого самоврядування.
- 2.3. Принципи місцевого самоврядування України: поняття, види, правове закріплення.
- 2.4. Гарантії місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб.
- 2.5. Поняття та види відповідальності у муніципальному праві.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : місьцеве самоврядування, господарська (громадсько-господарська) теорія місцевого самоврядування, теорія вільної громади (теорія природних прав громади), державницька теорія місцевого самоврядування, теорії муніципального дуалізму, англосаксонська модель, континентальна модель, змішана (гібридна) модель, магдебурзьке право, принцип субсидіарності, принципи місцевого самоврядування, гарантії місцевого самоврядування, муніципально-правова відповідальність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правова природа сучасних теорій та характеристика основних моделей місцевого самоврядування в світовій практиці;
- принципи місцевого самоврядування України: поняття, види, правове закріплення;
- функції та повноваження місцевого самоврядування в Україні;
- конституційні засади взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Система місцевого самоврядування в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Система місцевого самоврядування: поняття та структура.
- 3.2. Система органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
- 3.3. Місце та роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування.
- 3.4. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : місьцеве самоврядування, система місцевого самоврядування, представницькі органи місцевого самоврядування, посадові особи, територіальна громада, ради, органи самоорганізації населення, функції місцевого самоврядування, контрольна функція органів місцевого самоврядування, нормотворча функція органів місцевого самоврядування, установча та правоохоронна функції органів місцевого самоврядування, акти органів місцевого самоврядування, асоціації місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- функції місцевого самоврядування;
- повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування;
- склад, порядок формування та форми роботи місцевих рад.;
- сільський, селищний, міський голова, староста: порядок обрання, роль у системі місцевого самоврядування;
- місце та роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Поняття, ознаки та види територіальних громад.
- 4.2. Функції та повноваження територіальних громад.
- 4.3. Форми участі територіальних громад у місцевому самоврядуванні.
- 4.4. Правовий статус об'єднаної територіальної громади.
- 4.5. Статут територіальної громади як основний акт локальної нормотворчості: поняття, порядок прийняття та правові наслідки.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : суб'єкти муніципально-правових відносин, територіальна громада, муніципальна правоздатність, муніципальна дієздатність, базова територіальна громада, асоційовані територіальні громади, об'єднана територіальна громада, статут територіальної громади.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття та ознаки територіальної громади;
- види територіальної громади;
- охарактеризуйте основні функції та повноваження територіальної громади в Україні;
- порядок створення об'єднаної територіальної громади;
- структура управління об'єднаною територіальною громадою.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Правове регулювання основних форм участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Основні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
- 5.2. Поняття місцевого референдуму та процедура проведення.
- 5.3. Поняття, види та правове регулювання місцевих виборів. Організація і проведення загальних зборів громадян за місцем проживання.
- 5.4. Місцеві ініціативи та громадські слухання: процедурні аспекти реалізації.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : місцеве самоврядування, виборча система, муніципальна демократія, територіальна громада, місцеві вибори, місцевий референдум, формула референдуму, загальні збори

громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, громадські слухання, органи самоорганізації населення, асоціації місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- проблеми правового регулювання місцевих референдумів в Україні;
- виборчі система, що застосовуються на муніципальних виборах;
- порядок проведення громадських слухань;
- порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання;
- порядок внесення та розгляду місцевих ініціатив.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Правовий статус сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної у місті ради, старост

Питання для усного опитування та дискусії

6.1. Правовий статус сільських, селищних, міських голів: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.

6.2. Правовий статус голів районної, обласної, районної у місті ради: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.

6.3. Правовий статус голів міст Києва і Севастополя: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.

6.4. Правовий статус старости.

6.5. Акти локальної нормотворчості сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної у місті ради: поняття, види, правові наслідки.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : сільський, селищний, міський голова, староста, депутат представницького органу місцевого самоврядування, кандидат на посаду, вибори, мажоритарна система, пропорційна система, змішана система, президія (колегія) ради, заступник голови, секретар голови, відкликання голови сільської, селищної міської ради, голова районної, обласної ради, акти голів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- процедурні особливості порядку обрання, функції та повноваження сільських, селищних, міських голів;
- дострокове припинення повноважень голів місцевих рад: підстави та порядок проведення процедури;
- правовий статус старости;
- організація роботи старости.
- .

Семінарське заняття 7

Тема 7. Правовий статус місцевих рад

Питання для усного опитування та дискусії

7.1. Правовий статус сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.

7.2. Обласні, районні та районні у містах ради: поняття, порядок формування, функції та повноваження.

7.3. Організаційно-правові форми роботи місцевих рад.

7.4. Порядок дострокового припинення повноважень місцевої ради.

7.5. Правове регулювання нормотворчої діяльності сільських, селищних, міських, районних, обласних, районних у містах рад: поняття, види та правові наслідки.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : місцева рада як представницький орган місцевого самоврядування, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, адміністративно-територіальний устрій України, голова місцевої ради, сесія, населений пункт, область, район, статут територіальної громади, рішення місцевої ради, рішення, регламент, розпорядження, ухвала, заява.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- загальний склад місцевої ради;
- порядок скликання та правомочність сесії місцевої ради;
- порядок прийняття рішень місцевою радою;
- підстави дострокового припинення повноважень місцевої ради;
- організація роботи постійних комісій та тимчасових контрольних комісій рад.

Семінарське заняття 8

Тема 8. Правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних в містах рад

Питання для усного опитування та дискусії

8.1. Правовий статус виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.

8.2. Система виконавчих органів місцевих рад: порядок формування, основні функції та повноваження, організація роботи.

8.3. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами державної влади (районною та обласною державними адміністраціями та територіальними органами центральних органів виконавчої влади).

8.4. Акти виконавчих органів місцевого самоврядування: поняття, види, правові наслідки..

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : виконавчий комітет місцевих рад, підзаконний нормативний акт органів місцевого самоврядування, підзаконний нормативний акт місцевих органів виконавчої влади, відділ виконавчого комітету місцевої ради, управління виконавчого комітету місцевої ради..

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- порядок формування та організація роботи виконавчих комітетів;
- система виконавчих комітетів місцевих рад. Відділи та управління виконавчих комітетів місцевих рад;
- порядок скасування рішень виконавчих комітетів.

Семінарське заняття 9

Тема 9. Правовий статус депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування

Питання для усного опитування та дискусії

- 9.1. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні.
- 9.2. Організаційно-правові форми здійснення функцій та повноважень депутатів місцевих рад.
- 9.3. Поняття та види гарантій діяльності депутатів місцевих рад.
- 9.4. Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування.
- 9.5. Муніципальна служба: поняття та основні засади правового регулювання.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : статус депутатів місцевих рад, вільний депутатський мандат, імперативний депутатський мандат, депутатське звернення, депутатське запитання, депутатські звіти, гарантії діяльності депутатів місцевих рад, наказ виборців, відкликання депутата місцевої ради, депутатська група, депутатська фракція, служба в органах місцевого самоврядування, муніципальний службовець, муніципальна служба, посадовою особою місцевого самоврядування, кадровий резерв, атестаційна комісія, кадрова політика, атестація муніципальних службовців, відповідальність за порушення законодавства про муніципальну службу, умови доступу до муніципальної служби.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- порядок внесення депутатських звернення та депутатських запитань;
- дострокове припинення повноважень депутатів місцевих рад;
- право на службу в органах місцевого самоврядування;
- муніципальні службовці: права, обов'язки та порядок проходження служби;
- порядок проведення атестації муніципальних службовців. Припинення служби в органах місцевого самоврядування.

Семінарське заняття 10

Тема 10. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1. Поняття та об'єкти комунальної власності. Порядок передачі об'єктів права державної та комунальної власності.
- 10.2. Оренда комунального майна. Фінанси місцевих органів влади структурні елементи та функції. Проблеми розмежування земель державної та комунальної власності.
- 10.3. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів.
- 10.4. Місцеві податки і збори. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : територіальна громада, матеріальна основа, фінансова основа, комунальна власність, місцевий бюджет, обласний бюджет, районний бюджет, рухоме та нерухоме майно, право спільної власності, доходи, видатки, дотації, субвенції, трансферт, загальний фонд місцевого

бюджету, спеціальний фонд місцевого бюджету, мінімальний розмір місцевого бюджету, місцеві податки, місцеві збори.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- підстави для набуття права комунальної власності;
- процедура розробки та прийняття місцевого бюджету;
- поняття та об'єкти комунальної власності.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є важливою складовою частиною навчального процесу та має на меті закріплення та поглиблення знань і навичок, одержаних на усіх видах навчальних занять; підготовку до наступних занять, іспиту, формування культури розумової праці з чинними правовими нормами, законодавством та практикою його застосування. Під час самостійної роботи уточнюється коло питань, що підлягають вивченню по темі, аналізується та вивчається нормативний матеріал, наукові джерела, виконуються завдання.

Самостійна робота студента виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички з навчальної дисципліни. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані з обов'язковими посилання на використані джерела.

Самостійна робота студентів має бути логічно пов'язана з іншими видами навчальних занять. Однак вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми не бажано починати з самостійної роботи студентів.

Від якості самостійної підготовки студентів залежить якість семінарських занять, глибина їх теоретичного змісту й активність студентів.

Самостійна робота є методом глибокого вивчення і творчого засвоєння студентами навчальної програми.

Перевірка самостійної роботи студентів здійснюється викладачами, які проводять семінарські заняття з навчальної дисципліни.

Викладач може обрати один з наступних способів перевірки самостійної роботи:

- проведення перевірки конспектів опрацьованої літератури, яка рекомендується для вивчення теми навчальної дисципліни;
- фронтального усного опитування;
- письмового опитування;
- проведення тестування з вивчених тем;
- розв'язування ситуаційних завдань до навчальної дисципліни.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

Питання самостійної роботи виносяться на поточний і підсумковий семестровий контроль. Для самостійної роботи студентів з кожної теми надається рекомендована література з якою студенти повинні ознайомитися для якісного виконання завдань на самостійну підготовку.

Загальні методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися із питаннями, що виносяться на самостійне вивчення студентами.
2. Уважно прочитати матеріал, викладений на лекції і занотований студентами до відповідної теми.
3. Ознайомитися із рекомендованою літературою до відповідної теми (як до семінарського заняття, так і самостійної роботи) і розширити одержані знання під час

лекційного заняття (обсяг представлень про конкретні предмети і явища, що входять у сферу регулювання приватним правом).

4. За бажанням студент може підготувати коротке повідомлення (до десяти хвилин) з найбільш складного і цікавого питання.

5. У випадку необхідності студент може скористатися індивідуальними консультаціями викладача, який читає лекції, а також викладача, який проводить семінарські заняття у навчальній групі.

1.4.1. Завдання по темам

Тема 1. Муніципальне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 1.1. Особливості норм муніципального права України.
- 1.2. Можливість та доцільність виділення муніципального права України в самостійну галузь національного права.
- 1.3. Порівняльна характеристика муніципально-правових норм із нормами інших галузей прав: конституційного, адміністративного, екологічного.
- 1.4. Проблемність назви муніципального права.
- 1.5. Муніципальне право як наука. Предмет, система, джерела. Функції та методологія науки муніципального права.
- 1.6. Муніципальне право як навчальна дисципліна: поняття, система.

Питання для самоконтролю

1. Муніципальне право: загальна характеристика.
2. В чому полягає співвідношення муніципального права як галузі права, науки та навчальної дисципліни.
3. Які існують позиції вчених щодо назви галузі «муніципальне право»? В чому полягає дискусійність даної проблеми?
4. Назвіть та охарактеризуйте основні джерела муніципального права України як галузі права в чому полягає їх специфіка порівняно з джерелами інших галузей права.

Тема 2. Загальна характеристика місцевого самоврядування

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 2.1. Роль Магдебурзького права в становленні та розвитку місцевого самоврядування.
- 2.2. Принцип субсидіарності місцевого самоврядування.
- 2.3. Конституційні засади взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування..

Питання для самоконтролю

1. Зародження та основні етапи розвитку місцевого самоврядування.
2. Основні науково-теоретичні підходи до визначення правової категорії «місцевого самоврядування».
3. Правова природа сучасних теорій та характеристика основних моделей місцевого самоврядування.
4. Принципи місцевого самоврядування: загальна характеристика.

Тема 3. Система місцевого самоврядування в Україні

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 3.1. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: поняття, види.
- 3.2. Муніципальний нормотворчий процес.
- 3.3. Місцевий референдум як форма безпосереднього народовладдя територіальної громади.
- 3.4. Перспективні напрямки реформування системи органів місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть систему органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
2. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
3. Функції місцевого самоврядування.
4. Які є повноваження місцевого самоврядування?
5. Що відноситься до актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування?

Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 4.1. Відмінності між окремими видами територіальних громад.
- 4.2. Порядок виходу територіальної громади зі складу об'єднаної.
- 4.3. Правовий статус членів територіальних громад.

Питання для самоконтролю

1. Які функції виконують територіальні громади? Їх місце в системі функцій місцевого самоврядування.
2. Які є форми діяльності територіальних громад?
3. Які існують легітимні шляхи утворення об'єднаних територіальних громад?

Тема 5. Правове регулювання основних форм участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 5.1. Поняття та механізм реалізації місцевого референдуму в Україні в сучасних умовах державотворення.
- 5.2. Основні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
- 5.3. Вибірчі системи, що застосовуються на муніципальних виборах в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.
- 5.4. Організація і проведення загальних зборів громадян за місцем проживання в м. Хмельницькому.
- 5.5. Місцеві ініціативи та громадські слухання: процедурні аспекти реалізації у м. Хмельницькому.

Питання для самоконтролю

1. Коли особа, визнається такою, яка належить до відповідної територіальної громади?
2. Які є гарантії діяльності кандидатів на посаду сільського, селищного та міського голови, старости?
3. Охарактеризуйте порядок призначення перших місцевих виборів?
4. Чим відрізняються між собою місцеві референдуми, загальні збори громадян за місцем проживання, місцеві ініціативи та громадські слухання?

Тема 6. Правовий статус сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної в місті ради, старост

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 6.1. Проблеми дострокового припинення повноважень сільських, селищних, міських голів та голів районної, обласної, районної в місті ради.
- 6.2. Порядок обрання, функції та повноваження голів міста Києва та Севастополя.
- 6.3. Загальна характеристика локальних актів сільських, селищних, міських голів та голів районної, обласної, районної в місті ради.

Питання для самоконтролю

- Охарактеризуйте правовий статус сільських, селищних, міських голів та голів районної, обласної, районної в місті рад: порядок обрання, функції та повноваження.
- В чому полягає відмінність статусу голів районної, обласної, районної у місті ради від статусу сільських, селищних, міських голів?
- В чому полягають особливості статусу голів в містах Києві та Севастополі?
- Яка процедура дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови та старости?

Тема 7. Правовий статус місцевих рад

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 7.1. Правова природа місцевих рад в сучасній Україні від місцевих рад народних депутатів за радянських часів.
- 7.2. Порядок створення та організація роботи постійних та тимчасових контрольних комісій місцевої ради.
- 7.3. Регламент роботи місцевої ради.
- 7.4. Особливості правового статусу районної в місті ради.

Питання для самоконтролю

1. Хто наділений правом скликати сесію місцевої ради?
2. Як часто має скликатися сесія місцевої ради?
3. Хто визначає чисельність місцевої ради?
4. Чи обирають депутати сільської, селищної, міської ради голову відповідної ради?
5. Чи може голова районної та обласної ради не погодитися з рішенням ради?
6. Яка різниця між виконавчим комітетом і виконавчим апаратом і в радах якого рівня вони створюються?

Тема 8. Правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних в місті рад

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 8.1. Місце виконавчих комітетів місцевих рад в системі місцевого самоврядування.
- 8.2. Особливості правового статусу відділів та управлінь виконавчих комітетів місцевих рад.
- 8.3. Взаємодія органів місцевого самоврядування з місцевими органами державної влади.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає різниця в правовому статусі секретаря місцевої ради та секретаря виконавчого комітету місцевої ради?

2. Чи можуть депутати місцевої ради обіймати посаду заступника сільського, селищного, міського голови?
3. Яка різниця між виконавчим комітетом і виконавчим апаратом і в радах якого рівня вони створюються?
4. Чи наділений сільський, селищний, міський голова правом скасовувати рішення виконавчого комітету відповідної ради?

Тема 9. Правовий статус депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 9.1. Правовий статус народних депутатів і депутатів місцевих рад.
- 9.2. Гарантія діяльності депутатів та голів місцевих рад.
- 9.3. Відмінність між депутатськими зверненнями та депутатськими запитаннями.
- 9.4. Функції та повноваження депутатів місцевих рад та народних депутатів.
- 9.5. Поняття, проблеми та перспективи розвитку кадрової політики щодо муніципальної служби.
- 9.6. Муніципальна служба в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягають гарантії прав депутата при розгляді питання про його відкликання?
2. В чому полягає особливість правового статусу депутатів місцевих рад.
3. Які є пріоритетні напрями кадрової політики в сучасних умовах розвитку муніципальної служби?
4. В чому полягає різниця в статусі державного службовця і муніципального службовця?
5. Хто може бути призначений на посаду в органи місцевого самоврядування?

Тема 10. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування в Україні

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 10.1. Порядок передачі об'єктів права державної та комунальної власності.
- 10.2. Проблеми розмежування земель державної та комунальної власності.
- 10.3. Порядок формування та структура місцевих бюджетів.
- 10.4. Доходи і видатки місцевих бюджетів.

Питання для самоконтролю

1. Що є підставою для набуття права комунальної власності?
2. З чого складаються доходи місцевих бюджетів?
3. Хто приймає рішення про наділення міських рад правами стосовно управління майном і фінансовими ресурсами, що є у власності територіальних громад районів у містах?
4. Хто здійснює від імені і в інтересах територіальних громад права суб'єкта комунальної власності?
5. Що виступає матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування?

1.5. Індивідуальні завдання

1.5.1. Основні вимоги до написання індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання передбачаються у формі реферату.

Тема реферату обирається студентом добровільно або закріплюється за студентом викладачем на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами. Виконання реферату передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану і виконання роботи (вступ, *перше питання* — розкриття теоретичних аспектів проблеми, виклад основних ідей та пропозицій авторів; *друге питання* — аналіз фактичних та статистичних даних; висновки; список використаної літератури та інформаційних джерел);

Метою виконання рефератів є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

Для виконання реферату студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, судову практику, статистичні дані, аналітичну інформацію органів управління. Реферат має містити зіставлення різних точок зору з досліджуваного питання.

Роботи виконуються комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів : лівого — 30 мм, верхнього та нижнього — 20 мм, правого — не менше 10 мм.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення завдання і повинно бути виконано шрифтом Times New Roman кеглем 14 з 1,5 міжрядковим інтервалом.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Загальний обсяг реферату має становити до 15 сторінок формату А4.

Титульний аркуш реферату оформлюється за зразком 2.

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Денна форма навчання**

**Навчальна дисципліна:
Муніципальне право**

РЕФЕРАТ
на тему:
„ ... назва теми ... „

Виконала:
Хавронюк
Вікторія Дмитрівна,
студент 1 курсу
зі спеціальності
081 Право

Перевірила:
Галус Олена Олександрівна,
к.ю.н, доцент

Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ЗМІСТ		Стор.
	Вступ	-
		2
1.	(назва першого розділу)	-
		3
2.	(назва другого розділу)	-
		6
3.	(назва третього розділу)	-
		9
	Висновки	-
		12
	Список використаних джерел	-
		14
Вступ		
.....		
<i>(Виклад змісту вступу)</i>		
.....		
1. (назва першого розділу)		
.....		
<i>(Виклад змісту першого розділу)</i>		
.....		
2. (назва другого розділу)		
.....		
<i>(Виклад змісту другого розділу)</i>		
.....		
3. (назва третього розділу)		
.....		
<i>(Виклад змісту третього розділу)</i>		
.....		
Висновки		
.....		
<i>(Виклад змісту висновків)</i>		
.....		
Список використаних джерел		
1. . . .	<i>(реквізити джерела)</i>
2. . . .	<i>(реквізити джерела)</i>
3. . . .	<i>(реквізити джерела)</i> <i>(і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).</i>

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.5.2. Тематика індивідуальних завдань

1.5.2.1. Теми рефератів

1. Особливості норм муніципального права України.
2. Можливість та доцільність виділення муніципального права України в самостійну галузь національного права.
3. Місце статуту територіальної громади у системі джерел муніципального права України.
4. Порівняльна характеристика муніципально-правових норм із нормами інших галузей прав: конституційного, адміністративного, екологічного.
5. Проблемність назви муніципального права.
6. Роль Магдебурзького права в становленні та розвитку місцевого самоврядування.
7. Принцип субсидіарності місцевого самоврядування.
8. Конституційні засади взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування.
9. Державна влада та актуальні проблеми становлення муніципальної влади України.
10. Роль Президента України у здійсненні державної політики у сфері місцевого самоврядування.
11. Функції територіальних громад. Їх місце в системі функцій місцевого самоврядування.
12. Основні форми діяльності територіальних громад.
13. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: поняття, види.
14. Муніципальний нормотворчий процес
15. Місцевий референдум як форма безпосереднього народовладдя територіальної громади.
16. Перспективні напрямки реформування системи органів місцевого самоврядування.
17. Поняття та механізм реалізації місцевого референдуму в Україні в сучасних умовах державотворення.
18. Основні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
19. Виборчі системи, що застосовуються на муніципальних виборах в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.
20. Особливості механізму реалізації гарантій місцевого самоврядування.
21. Захист прав місцевого самоврядування в судах загальної юрисдикції.
22. Муніципально-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності.
23. Особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
24. Відмінність статусу голів районної, обласної, районної у місті ради від статусу сільських, селищних, міських голів.
25. Особливості статусу голів в містах Києві та Севастополі.
26. Співвідношення статусу депутатів місцевих рад і статусу народних депутатів України.
27. Поняття, проблеми та перспективи розвитку кадрової політики щодо муніципальної служби.
28. Муніципальна служба в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.
29. Поняття та об'єкти комунальної власності. Порядок передачі об'єктів права державної та комунальної власності.
30. Проблеми розмежування земель державної та комунальної власності.

Оцінювання результатів виконання рефератів здійснюється відповідно до чинної в університеті системи оцінювання знань в умовах запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) і включається до поточної успішності.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі письмового екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття, предмет та методи муніципального права.
2. Муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути. Класифікація муніципально-правових норм.
3. Муніципально-правові відносини.
4. Джерела муніципального права: поняття, види та класифікація.
5. Поняття та види муніципально-правових актів.
6. Муніципально-правовий договір.
7. Поняття та види муніципального процесу.
8. Муніципальне право як наука. Предмет, система, джерела. Функції та методологія науки муніципального права.
9. Муніципальне право як навчальна дисципліна: поняття, система.
10. Зародження та розвиток місцевого самоврядування: історичний аспект.
11. Поняття та сутність місцевого самоврядування.
12. Правова природа сучасних теорій та характеристика основних моделей місцевого самоврядування в світовій практиці.
13. Принципи місцевого самоврядування України: поняття, види, правове закріплення.
14. Функції та повноваження місцевого самоврядування в Україні.
15. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: поняття, ознаки та види.
16. Функції і повноваження територіальної громади.
17. Порядок створення об'єднаної територіальної громади.
18. Структура управління об'єднаною територіальною громадою.
19. Система органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
20. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
21. Місце та роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування.
22. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.
23. Основні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
24. Місцевий референдум як форма безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
25. Поняття, види та правове регулювання місцевих виборів.
26. Організація і проведення загальних зборів громадян за місцем проживання.
27. Місцеві ініціативи та громадські слухання: процедурні аспекти реалізації.
28. Поняття та система гарантій місцевого самоврядування.
29. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування.
30. Поняття та види відповідальності у муніципальному праві. Підстави відповідальності.
31. Особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
32. Правовий статус сільських, селищних, міських голів: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.
33. Правовий статус старости: поняття, порядок затвердження, функції та повноваження.
34. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови: підстави та порядок проведення процедури.
35. Правовий статус голів районної, обласної, районної у місті ради: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.
36. Дострокове припинення повноважень голів місцевих рад: підстави та порядок проведення процедури.

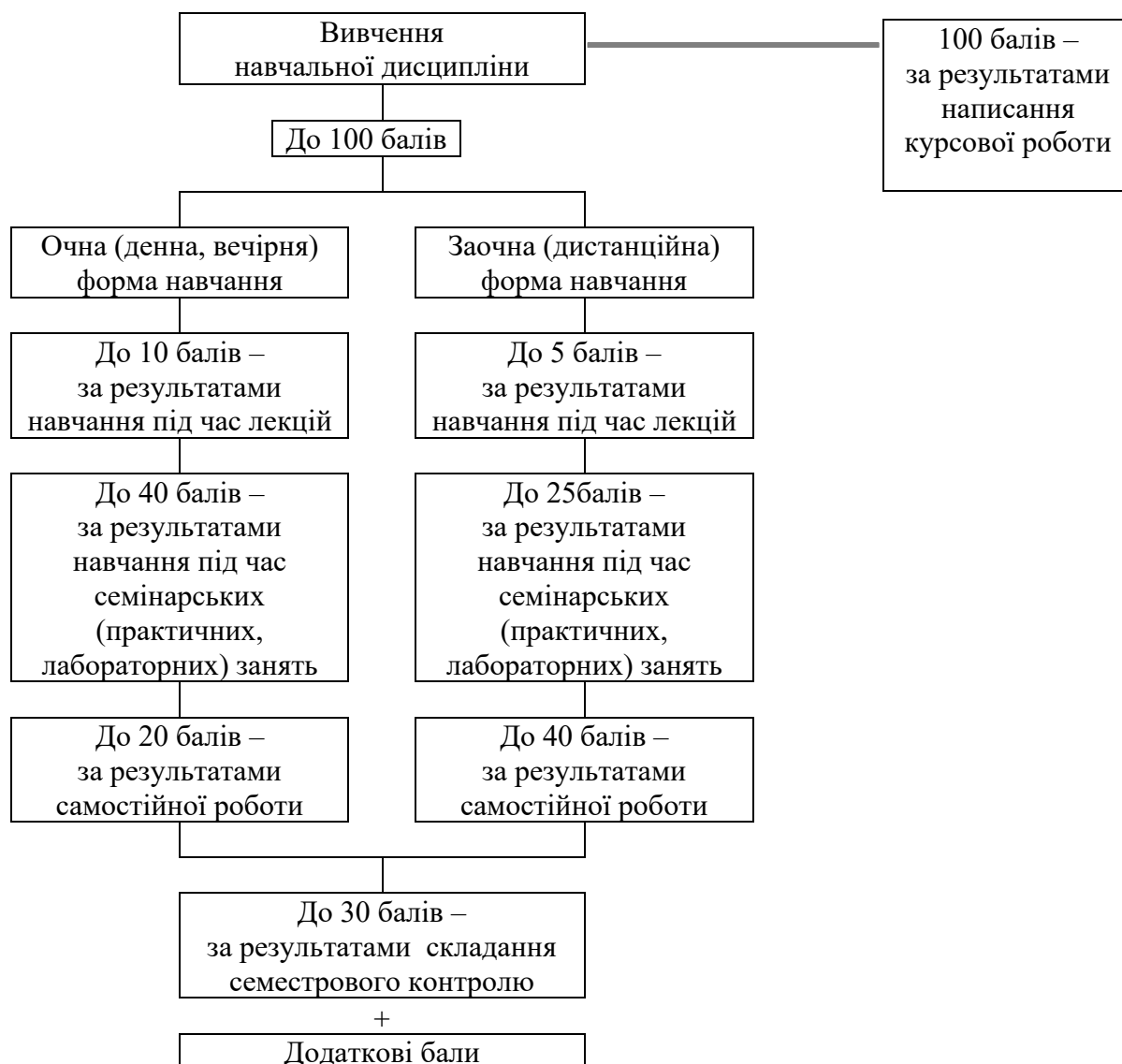
37. Правовий статус голів міст Києва і Севастополя: поняття, порядок обрання, функції та повноваження.
38. Акти локальної нормотворчості сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної у місті ради: поняття, види, правові наслідки.
39. Правовий статус сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.
40. Обласні, районні та районні у містах ради: поняття, порядок формування, функції та повноваження.
41. Організаційно-правові форми роботи місцевих рад.
42. Правове регулювання нормотворчої діяльності сільських, селищних, міських, районних, обласних, районних у містах рад: поняття, види та правові наслідки.
43. Статут територіальної громади як основний акт локальної нормотворчості: поняття, порядок прийняття та правові наслідки.
44. Правовий статус виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.
45. Система виконавчих комітетів місцевих рад: порядок формування, основні функції та повноваження, організація роботи.
46. Відділи та управління виконавчих комітетів місцевих рад.
47. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами державної влади.
48. Акти виконавчих органів місцевого самоврядування: поняття, види, правові наслідки.
49. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні.
50. Обласні, районні та районні у містах ради: поняття, порядок формування, функції та повноваження.
51. Функції та повноваження депутата місцевої ради.
52. Організаційно-правові форми здійснення функцій та повноважень депутатів місцевих рад.
53. Поняття та види гарантій діяльності депутатів місцевих рад.
54. Муніципальна служба: поняття та основні засади правового регулювання.
55. Право на службу в органах місцевого самоврядування.
56. Порядок проведення атестації муніципальних службовців.
57. Припинення служби в органах місцевого самоврядування.
58. Поняття та об'єкти комунальної власності.
59. Порядок передачі об'єктів права державної та комунальної власності.
60. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Назвіть нормативний акт, який приймають місцеві ради в процесі здійснення своїх повноважень:
 - а) резолюції;
 - б) рішення;
 - в) накази;
 - г) висновки.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 лекцій за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Денна	15	0,8	1,5	2,3	3,1	3,8	4,6	5,4	6,2	6,9	7,7

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 18 лютого 2019 року, протокол № 8).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	9 тем	Номер теми										Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	2	2	1	1	2	2	2	1	1	16
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	4										4
	Усього балів											20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Муніципальне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: <http://www.humanities.edu.ru/db/msg>.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Баймуратов М.О. Григор'єв В.А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні. Одеса: Юридична література, 2003. С.54.
5. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
6. Бисага Ю. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / Ю. М. Бисага, О. Я. Рогач, А. В. Бачинська / Ужгородський національний ун-т. Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: Ліра, 2008. 440 с.
7. Бібліотека практичних рекомендацій з питань формування спроможних територіальних громад / Серьогін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М., Тертишна О.А.. ДРІДУ НАДУ, 2015. 38 с.
8. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 303 с.
9. Гураль П.Ф., Заяць І.Я., Софінська І.Д. Муніципальне право України: Плани семінарських занять. Завдання для самостійної роботи. Для студентів юридичного факультету. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2015. 67 с.
10. Деля Ю.В. Муніципальний правотворчий процес в Україні: поняття та стадії. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2009. №1. С.70.

11. Джерела конституційного права України / Шемшученко Ю. С., Пархоменко Н. М., Скрипник О. В. та ін. К. : Наукова думка, 2010. 11 с.
12. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. К.: Ін-Юре, 1997. 34 с.
13. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2001. 304 с.
14. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2003. 672 с.
15. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. 3-тє видання доповнене і перероблене. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 32 с.
16. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
17. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
18. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
19. Нормотворчість органів місцевого самоврядування / Богачова О.В., Візіров Б. Й. та ін. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2011. 250 с.

Тема 2. Загальна характеристика місцевого самоврядування

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Абасов Г. Г. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні: актуальні проблеми теорії та практики : [монографія] Г. Г. Абасов ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юрид. думка, 2011. 248 с.
5. Баймуратов М.О. Від римський муніципій – до сучасного місцевого самоврядування / Михайло Баймуратов: право як буття вченого. Збірник наукових праць до 55-річчя професора М.О.Баймуратова / Упорядник та відп. ред.. Ю.О.Волошин. К.: Логос, 2009. С.67-68.
6. Батанов О.В. Муніципальне влада в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / відп. Ред. М.О.Баймуратов. К.: Юридична думка, 2012. 656 с.
7. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
8. Бисага Ю. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / Ю. М. Бисага, О. Я. Рогач, А. В. Бачинська / Ужгородський національний ун-т. Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: Ліра, 2008. 440 с.
9. Бібліотека практичних рекомендацій з питань формування спроможних територіальних громад / Серьогін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М., Тertiшна О.А.. ДРІДУ НАДУ, 2015. 38 с.
10. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 303 с.

11. Борденюк В. Конституційно-правові аспекти вдосконалення організації виконавчої влади та місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі. *Вісник Конституційного Суду України*. 2004. – № 4. С. 28-35.
12. Верлос Н.В. Муніципальне право: практикум для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Правознавство» / Н.В. Верлос. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 100 с. 2. Бровченко Н.В. Муніципальне право: навчально-методичний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Правознавство». Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – 118 с.
13. Гураль П.Ф., Заяць І.Я., Софінська І.Д. Муніципальне право України: Плани семінарських занять. Завдання для самостійної роботи. Для студентів юридичного факультету. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2015. 67 с.
14. Деля Ю. Юридична відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування. *Право України*. 2003. № 10. С.29-32.
15. Дробот І. Стан конституційно-правового гарантування місцевого самоврядування: зарубіжний досвід. *Демократичне врядування*. 2008. Вип.1.
16. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз. К.: КНТ, 2010. С.21-22.
17. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. К.: Ін-Юре, 1997. 34 с.
18. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2001. 304 с.
19. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2003. 672 с.
20. Кулешов О.О. Деякі особливості становлення і розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні. *Форум права*. 2010. №4. С.543-548.
21. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. 3-тє видання доповнене і перероблене. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 432 с.
22. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
23. Мамочка В.В. Загальносоціальні гарантії місцевого самоврядування в Україні. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2009. №2. С.82.
24. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
25. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
26. Проблеми сучасної муніципалістики : навч. посіб. / За заг. ред. О. В. Батанова. – К. : Академія муніципального управління. 2012. 292 с.
27. Руснак Б. А. Форми залучення громадян до участі в місцевому самоврядуванні / Борис Артемійович Руснак. Чернівці : ЧМГС «Буковинська партнерська агенція», 2004. 39 с.

Тема 3. Система місцевого самоврядування в Україні

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
4. У справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів "район" та "район у місті", і поняття "організація управління районами в містах", яке вживається в частині п'ятій статті 140 Конституції України, а також щодо офіційного тлумачення положень пункту 13 частини першої статті 92 Конституції України, пункту 41 частини першої статті 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про адміністративно-територіальний устрій): Рішення Конституційного Суду від 13.07.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#Text>
5. У справі за конституційним поданням 61 народного депутата України про офіційне тлумачення Конституції України, Закону України "Про місцеві державні адміністрації", пункту 2 розділу VII "Прикінцеві положення" Закону України "Про столицю України - місто-герой Київ" (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування в районах міста Києва): Рішення Конституційного Суду від 13.10.2005 р. (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування в районах міста Києва). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-05#Text>
6. Абасов Г. Г. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні: актуальні проблеми теорії та практики. НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Юрид. думка, 2011. 248 с.
7. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
8. Бібліотека практичних рекомендацій з питань формування спроможних територіальних громад / Серьогін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М., Тертишна О.А.. ДРІДУ НАДУ, 2015. 38 с.
9. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 303 с.
10. Верлос Н.В. Муніципальне право: практикум для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Правознавство». Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 100 с.
11. Гураль П.Ф., Заяць І.Я., Софінська І.Д. Муніципальне право України: Плани семінарських занять. Завдання для самостійної роботи. Для студентів юридичного факультету. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2015. 67 с.
12. Крушановський С. Асоціації органів місцевого самоврядування України як елемент децентралізованої системи влади. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. № 2 (12). С.80.
13. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
14. Мішина Н. В. Конституційно-правове регулювання діяльності органів самоорганізації населення: порівняльно-правове дослідження: монографія. Одеська національна юридична академія. О. : Друкарський дім, 2009. 298с.
15. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
16. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних

наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території: Закон України: від 15.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11 липня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука В. С., Подгорної В. В., Кислої Т. В. про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом) від 5 жовтня 2005 р. № 6-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text>
7. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 512 с.
8. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
9. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. М. Бориславська [та ін.] ; Центр політико-правов. реформ. К. : ФОП Москаленко О. М., 2012. 212 с.
10. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
11. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
12. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.

Тема 5. Правове регулювання основних форм участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Виборчий кодекс України від 19.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>

5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : Постанова Верховної Ради України від 17 грудня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3748-12#Text>
7. Статут територіальної громади міста Хмельницького, затверджений Рішенням Хмельницької міської ради рішення міської ради № 5 від 31.05.2017 .URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/statut-terytorialnoyi-gromady-m-hmelnytskogo>
8. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 512 с.
9. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
10. Галус О.О. Форми безпосереднього народовладдя в Україні: монографія; наук. ред. Г. О. Мурашин. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2013. 214 с.
11. Куйбіда В.С. Місьцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії. Хмельницький: ХУУП, 2008. 467 с.
12. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
13. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
14. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
15. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 6. Правовий статус сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної в місті ради, старост

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>
5. Про Автономну Республіку Крим: Закон України від 17.03.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95/95-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Бальцій Ю. Правовий статус міського голови в Україні / Одеська національна юридична академія. О.: Фенікс, 2007. 176 с.
7. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
8. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. К.: МАУП, 2004. 432 с.
9. Любченко П. М. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко, С. О. Семко ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2012. 216 с.
10. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
11. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
12. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
13. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 7. Правовий статус місцевих рад

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10.02.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90/98-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>
6. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. – 528 с.
7. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2003. 672 с.
8. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. К.: МАУП, 2004. 432 с.
9. Любченко П. М. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко, С. О. Семко ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2012. 216 с.
10. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
11. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н.,

- доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
12. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
 13. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 8. Правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних в місті рад

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>
5. Про Автономну Республіку Крим: Закон України від 17.03.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95/95-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. – 528 с.
7. Любченко П. М. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко, С. О. Семко ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2012. 216 с.
8. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
9. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
10. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
11. Соляник К. Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи : монографія. – Х. : Крок, 2004. 255 с.
12. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук

(§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 9. Правовий статус депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
7. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
8. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
9. Бібліотека практичних рекомендацій з питань формування спроможних територіальних громад / Серьогін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М., Тертишна О.А.. ДРІДУ НАДУ. 2015. 38 с.
10. Довідник посадової особи місцевого самоврядування / [упоряд. В. М. Руденко]. К. : Дніпро, 2010. 832 с.
11. Лазор О.Д. Служба в органах місцевого самоврядування: [начальний посібник] (Коментар до закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування») / О.Д. Лазор, О.Я. Лазор. К. : Дакор, 2005. 368 с.
12. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
13. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
14. Падалко Г. В. Теорія служби в органах місцевого самоврядування в Україні: муніципально-правове дослідження : монографія. Х. : Право, 2012. 288 с.
15. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.
16. Чернецька О. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад як структурний елемент правового статусу. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. №5. С.87-89.

17. Чернецька О. Теоретичні основи та юридична природа мандата депутата місцевої ради. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 4. С. 92-93.

Тема 10. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування в Україні

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
7. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
8. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посібн.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
9. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
10. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://portal.rada.gov.ua/> - Верховна Рада України
<http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І.Вернадського
<http://www.auc.org.ua/> – Асоціація міст України
<http://vassr.org/index.php/ua/> – Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад
<http://uaror.org.ua> – Українська асоціація районних та обласних рад
<http://www.nbu.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<http://www.adm.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
<http://km-oblrada.gov.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
<http://www.khmelnysky.com/> - Веб-сайт Хмельницької міської ради
<http://univer.km.ua/> - Хмельницький університет управління та права

ОНОВЛЕНО:

Доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

28 серпня 2023 року

Олена ГАЛУС

СХВАЛЕНО:

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового права
28 серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри конституційного, адміністративного та
фінансового права

28 серпня 2023 року

Олександр БУХАНЕВИЧ